

Nyhetsbrev fra Attac Norge Desember 2008

1. Nytt nummer av "Utveier" på vei hjem til deg
2. Hvem heier vi på?
3. Norge har bidratt direkte til krisa
4. Tid er penger
5. Hva kan vi lære av showbiz?
6. Aktivitetskalender

1. Nytt nummer av "Utveier" på vei hjem til deg

Rykende ferskt fra trykkeriet! Nå er et nytt nummer av Attacs medlemsblad "Utveier" på vei ut i posten til våre medlemmer, eller det kan bestilles fra Attac kontoret.

I den nye utgaven av "Utveier", nummer 1, 2009, presenterer vi blant annet noen artikler som kaster lys over den pågående finanskrisas årsaker. Hovedfokus vil likevel være på alternativene og Attacs konkrete forslag til en ny og mer demokratisk økonomisk politikk. Nettopp alternativer til en ny internasjonal politikk er gjennomgangstema for dette nummeret av "Utveier".

Fordi krisene (finanskrise, matvarekrise og miljøkrise) er sammensatte, må løsningene være det samme. Dette året har kanskje vært et år i krisenes tegn, men det har også vært et år i mobiliseringens navn. Attac arrangerte sitt første europeiske sommeruniversitet i Saarbrücken i Tyskland med deltakere fra 28 land, og feiret samtidig sitt tiårs jubileum. Attac deltok sammen med andre organisasjoner, sosiale bevegelser og fagforeninger fra hele Europa på Europas Sosiale Forum i Malmö i september, og var medarrangør for Globaliseringskonferansen i Oslo i november.

Alle disse møteplassene har hatt fokus på hvordan skape alternativer for en annerledes verden. Nærmere 800 deltok på Attacs første sommeruniversitet, femten tusen møttes på Europas Sosiale Forum og Globaliseringskonferansen satte publikumsrekord med to tusen besøkende. Vi er også stolte over å kunne presentere konkrete forslag og løsninger på de problemene vi nå står overfor. Noe du kan lese mer om i dette nummeret av "Utveier".

2. Norge har bidratt direkte til krisa

Rune Skarstein, samfunns- økonom ved NTNU og medlem av Attacs fagråd, har vært en etterspurt mann i forbindelse med finanskrisa. NTNU- Hist Attac redaksjonen fikk likevel tak i han for et intervju om finanskrisas årsaker, virkninger og mulige løsninger.

Av Ronny Kjelsberg, Redaktør for NTNU Hist Attacs medlemsblad "Taklinger".

RK: *Det er mye uenighet omkring hva som er årsaken til krisa. Hva mener du er bakgrunnen for finanskrisa - er det bare for lite reguleringer på finansmarkedene, og amerikanske banker som har vært litt slepphendte, eller er det mer strukturelle problemer som er ute og går?*

Skarstein: Finanskriser har oppstått i kapitalismens historie gang på gang, så dette er ikke noe nytt eller uventet. Det måtte komme. Under en høykonjunktur blir det produsert store mengder finanskapital som ikke går tilbake til produktive investeringer, men som investeres finansielt. På et eller annet punkt vil det si stopp. Dette blir typisk kombinert med masse lånefinansiering. Subprime- krisa i USA har nok vært viktig for å utløse denne finanskrisa. Der ble det gitt lån på basis av antagelser om at boligprisene bare ville fortsette å stige, så vi har hatt både en låne-boom og en kreditt-boom. Samtidig fikk vi kredittderivater, hedgefond og private aksjefond (private equity funds). Kombinasjonen av disse faktorene førte til finanskrisa.

Det er imidlertid en annen krise som kommer til å bli viktigere på sikt, og det er de enorme ubalansene i verdensøkonomien, med USAs store underskudd i forhold til utlandet, særlig til Kina. Store deler av verdens industriproduksjon er flyttet fra Vesten, og spesielt fra USA til Kina. Dette har ikke vært årsaken til finanskrisa, men finanskrisa kan forsterke disse problemene. Dollaren vil holde seg sterk under krisa, og USA vil da fortsette å importere mye fra Kina. Når krisa går over vil dollaren falle, og da vil også Kina få store problemer. Men denne krisa har altså å gjøre med akkumulasjonssyklusene i kapitalismen. I hver eneste ny akkumulasjonssyklus får vi denne genereringa av finanskapital. Men i denne syklusen har vi også fått enorme endringer i produksjonsmønsteret i verden, og det vil få betydning framover.

RK: *Hva tror du kommer til å skje nå framover? Hvor ille kommer dette til å bli? Er vi i Norge bedre sikret enn andre land mot krisa?*

Skarstein: Nå er jo oljefondet redusert med et par hundre milliarder kroner, men det er jo fremdeles igjen litt å bruke der. Krisa kom til Norge ved at bankene ikke fikk lån gjennom interbank-systemet. Derfor fikk vi denne byttehandelen gjennom at staten ga obligasjoner til bankene. Nå ser det ut til at det hittil stort sett er DnB NOR som har kjøpt obligasjoner, og jeg tror det er en mangel på likebehandling av bankene her. De kan ikke stille ulike krav til ulike banker. Finanskrisa har ført til en krise i etterspørselen, som i første omgang rammer bygg- og anleggsbransjen. Der burde det være enkelt for regjeringa og gå inn målrettet, for eksempel med midler til reparasjon og rehabilitering av offentlige bygg, bygging av jernbane osv. Det er mange muligheter.

RK: *Synes du regjeringa har gjort de riktige tinga i forhold til den økonomiske krise med sine krisepakker? Er de ute med rett type motkonjunkturpolitikk, og hva burde de evt. ha gjort annerledes?*

Skarstein: Jeg tror nok at det å øke eksportkreditten er et riktig grep, og regjeringa må nok også gå ut med lån til eksportorientert industri. Vestlig bilindustri sliter og Norge vil som en stor underleverandør merke dette. I forhold til offentlige investeringer er det to problemer med regjeringas tiltak. Det ene er at det så langt er alt for lite. Det andre er at regjeringa har gitt rentefrie lån, og svært mange kommuner er allerede svært forgjeldet. Det vi trenger er en kraftig økning av overføringene fra staten til kommunene for å få fart på de offentlige investeringene.

RK: *Hva kan vi gjøre for å komme oss ut av krise igjen, denne gangen, og for å hindre at dette skjer igjen?*

Skarstein: Norge har jo bidratt direkte til denne krise gjennom oljefondet. Oljefondet var ved utgangen av 2007 på 380 milliarder dollar. Disse pengene har bidratt til denne flommen av finanskapital på jakt etter profitt som skapte denne krise. Kapitalkontroll vil være et bra tiltak for å dempe slike kriser. Det ville forandre finanskapitalens karakter totalt, men det ønsker jo ikke Norge som helst vil stå fritt til å hele tiden flytte midlene i oljefondet hit og dit. En omsetningsavgift på Oslo Børs på for eksempel 0,7% ville bidra til å dempe en del av disse svingningene som skaper kriser, og ville i tillegg kunne gi rundt regnet 20 milliarder i året til offentlige budsjetter for å fylle opp svømmebassengene i kommunene, rehabilitere offentlige bygg osv. De har hatt en slik avgift på London-børsen i over ti år, og det er faktisk også den billigste formen for inndrivning av skatt. Motviljen mot å gå til slike tiltak er merkelig.

Intervjuet ble først publisert i NTNU- Hist Attacs medlemsblad "Taklinger".

3. Hvem heier vi på?

Vi må umiddelbart trekke støtten til IMF og Verdensbanken, skriver leder i Attac, Emilie Ekeberg.

Denne uka har statsledere igjen skrevet ut milliarder for å berge de kriserammede finansmarkedene. I USA er den samlede verdien på krisepakkene nå på omkring 54.000 milliarder norske kroner, noe som tilsvarer halvparten av USAs BNP. Samtidig som det ikke virker som om noen krisepakke er stor nok, står det også et slag om hvilken økonomisk verdensorden som skal komme ut på den andre siden av finanskrisa.

For to uker siden inviterte USAs president Bush, lederne for verdens største økonomier og for IMF og Verdensbanken, til G20-toppmøte hjemme i familiens hvite hus. Da hadde han avslått en

invitasjon til å avholde toppmøtet i FN-regi. I forkant av toppmøtet hadde G20-lederne snakket om et nytt Bretton Woods. "Laissez-faire-kapitalismen er død" sa den franske presidenten. I erklæringen som ble resultatet av møtet, er det ingen slike ord å lese. Landene har blitt enige om å legge følgende prinsipper til grunn for alle reformer og tiltak som iverksettes som følge av krisa: De forplikter seg til frimarkedsprinsipper, respekt for den private eiendomsrett, markeds konkurranse, og effektivt regulerte finansmarkeder, noe som innebærer at reguleringen ikke må skade økonomisk vekst, og ikke må forstyrre kapitalflyten.

I tillegg har G20-lederne fått hjemmelekse. I løpet av neste år skal de gjøre sitt ytterste for å komme til enighet om den såkalte Doha-runden i WTO, som i sommer brøt sammen for syvende gang på rad. Før neste G20-toppmøte, som avholdes i London i april, skal de også bidra til å styrke IMF og Verdensbanken, og være klare til å tilføre de ressursene disse måtte trenge. Når land mottar lån fra disse Washington-institusjonene, følger det med krav om privatisering og liberalisering. I en undersøkelse fra 2003 ble det vist at effektene av IMF's politikk i Bangladesh, Ecuador, El Salvador, Ghana, Ungarn, Mexico, Filippinene, Uganda og Zimbabwe var tap av politisk handlingsrom, fattigdom, arbeidsledighet, privatisering av offentlige goder og avindustrialisering. For å løse den økonomiske krisen for seg selv, skal altså G20-landene, som til sammen står for 90 prosent av verdens samla BNP og 80 prosent av verdenshandelen, presse på for mer markedsadgang for egne selskaper. Dette til tross for at den nyliberale politikken både er årsaken til krisen, og fører til økt fattigdom.

Nesten samtidig med G20-toppmøtet, har FNs generalforsamling satt ned en ekspertgruppe som også skal foreslå løsninger for verdensøkonomien. De representerer alle FNs 192 medlemsland, og de har helt andre ideer enn G20-lederne om hvordan vi skal møte krisa. Også de har blitt enige om en rekke prinsipper som skal ligge til grunn for tiltakene: Målet for tiltakene må være solidaritet med alle land som rammes, og alle land må derfor inkluderes i beslutningsprosessene, sammen med sivilsamfunnet. Målet med tiltakene må være å begrense de negative menneskelige konsekvensene, og tiltak mot arbeidsledighet og fattigdom må prioriteres over å beskytte banker og investorer.

Det er ingen tvil om hvem vi må heie på, om krisa ikke skal resultere i en ny runde med nyliberal bøllepoltikk. Hvem heier Norge på? I regjeringserklæringen står det at "Regjeringen vil legge særlig vekt på å styrke FNs rolle i verdenssamfunnet. I ord og handling skal Norge være en internasjonal pådriver for dette". "Soria Schmorla", er vel mange tilbøyelige til å svare, etter den siste tidens asyl-, direktiv- og flyvedtak, men likevel: Våre folkevalgte må gi sin støtte til FN-initiativet, også med ord men viktigst i handling. Umiddelbart betyr det å kutte den norske støtten til IMF og Verdensbanken. Og så betyr det å føre en økonomisk politikk som lever opp til prinsippene om demokratisering, systemendring, og omfordeling.

Kommentaren sto på trykk i Klassekampen 28.11.2008

4. Tid er penger

Det offentlige forvaltningsapparatet på alle nivåer i landet, tar i bruk prinsippene fra New Public Management for å rasere helsevesen og undervisning, skriver Kirsten Evjen, medlem av Attac Harstad.

"Tid er penger!", kunne man høre av og til hvis man vokste opp på 50- og 60-tallet. Det var de voksne som sa det til hverandre, og så lo de og rista på hodet etterpå. For alle visste jo at dette var to helt uforenlige størrelser.

Ny offentlig styring (New Public Management, NPM) ble ikke tydelig i Norge før etter Gerhardsen. Det ble lansert som et prinsipp for økonomisk styring, og arven fra Margaret Thatcher bidro til større utbredelse. Verdens autoriteter godtok uten motstand at Verdensbanken og IMF tok prinsippet inn i sine lånepakker. Land etter land i Afrika og Sør-Amerika opplevde at de ikke fikk lån til å opprettholde sin offentlige infrastruktur med mindre de godtok å ødelegge deler av den samme infrastrukturen.

Ettersom økonomers måte å betrakte verden på vant terreng, økte også NPM i popularitet, og økonomer oppnådde å se sitt fagspråk innført i helsevesenet og skoleverket – basispilarene i velferdssamfunnet.

NPM som økonomisk virkemiddel har heldigvis møtt såpass mye folkelig motstand at kraften i de økonomiske argumentene er langt mindre enn før. Begrepene høyere kvalitet lar seg ikke forene med lavere kostnad. Selv økonomer som er helt overbevist om sitt eget evangelium, er i stand til å se at handelsprinsippet er uforenlig med å kurere sykdommer og undervise folk.

Men NPM har også en annen side. Det har passet godt som verktøy for å angripe faglig dyktighet, grundighet og fagkunnskaper. Og til å svekke fagforeninger. Nok en side av arven fra Thatcher. "Tid er penger" lyder ordtaket, men faglig forsvarlighet i helsevesenet og undervisning krever først og fremst tid. Som en konsekvens av dette kreves det videre nok folk til å utføre de forskjellige oppgavene.

Det offentlige forvaltningsapparatet på alle nivåer i landet tar i bruk prinsippene fra NPM for å rasere helsevesen og undervisning. Fagforeninger settes til side i offentlig forvaltning med AP og SV i regjering. Dette skjer både på lokalt plan – ikke overraskende der kommunen er styrt av høyresida – men adskillig mer overraskende på riksplan.

Statsministeren i kongeriket er økonom. Dessverre ser det ut til at alle økonomer med posisjoner i offentlig styring, må tilbake til skolebenken skal de få annet å tenke på enn å lede an i kampen mot fagkunnskaper i helsevesenet og i undervisningen.

Vil du lese mer om sykehusreform? Da kan du bestille Attacs nye bok "Dårlig Medisin" fra Attac kontoret eller via våre nettsider.

5. Hva kan vi lære av showbiz?

En skattedisputt mellom showbiz-staten California og Nevada førte til en effektiv og rettferdig skatteprinsipp, skriver medlem av Attacs skattegruppe, Sigrid Jacobsen.

Filmbransjen skjøt for alvor fart i Hollywood i 20-årene og filmstudioer med tilhørende støtteapparat skapte enorme verdier i California. Da var det ikke rart at delstaten reagerte når filmbransjen verken kunne melde om overskudd eller skatt. Filmbransjen var nemlig pionerer på området skattesnusk, og utnyttet seg av at nabostaten Nevada opererte med svært lave skattesatser. Studioene flyttet sine distribusjonsselskaper dit og meldte all sitt overskudd der.

California tok imidlertid til motmæle, og innførte en helt ny type skattelegging. Det dreier seg om å ta utgangspunkt i den totale omsetningen for hele selskapet, uansett hvilken stat den måtte befinne seg i, og deretter fordele skatten etter flere faktorer enn bare regnskapsmessig overskudd i den enkelte stat. Det som blir avgjørende for hvor stor skatt man da betaler i hver stat, er hvor stor virksomhet selskapet har der, og dette kan måles i for eksempel antall ansatte eller i utbetalt lønn. Dermed nytter det ikke å opprette et distribusjonsselskap i Nevada med en brøkdel ansatte og flytte alt overskuddet dit med smarte regnskapsmessige øvelser.

Virkelig interessant blir det når man bruker dette skatteprinsippet mellom land og ikke bare mellom delstater. Dagens transnasjonale selskaper gjør i dag nøyaktig det samme som studioene i Hollywood men i mye større skala, ved å ta ut sitt overskudd i skatteparadiser. Dette var en av grunnene til at giganten Microsoft betalte null skatt i USA i boomåret 1999, på tross av en samlet gevinst på \$12,3 milliarder.

Ikke bare stater vil være tjent med et slik system. Selskap som opererer på tvers av landegrensene i EU, og som ønsker å følge reglene, har høye administrative kostnader ved å tilpasse seg til, og rapportere i henhold til de mange ulike skattesystemene. Men enhetlig beskatning vil være en regnskapsmessig forenkling for selskapene, altså en vinn-vinn situasjon for både stat og for en stor del av næringslivet.

Les mer her:

<http://www.attac.no/meninger/1123750475/1165242827/1227627726/Unitary-taxation.pdf>

6. Aktivitetskalender

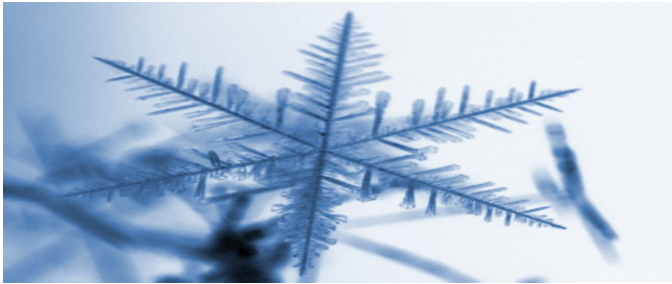
Verdens Sosiale Forum (World Social Forum, WSF) arrangeres neste år i Belém i Brasil fra 21. januar til 1. februar. Verdens Sosiale Forum er en internasjonal samling for politiske aktivister, grasrotorganisasjoner og sivile

samfunnsorganisasjoner som ønsker en mer rettferdig omfordeling og mer demokratisk styring av politikk og økonomi som påvirker menneskers dagligliv. Verdens Sosiale Forum ble startet i 2001 som et motsvar til Verdens økonomiske Forum som arrangeres i Davos hvert år. Verdens økonomiske Forum har vært en pådriver for markedsliberalisme og privatisering verden over. Attac deltar på Verdens Sosiale Forum i Brasil.

Attac landsmøte 21-22 mars. 8. ordinære landsmøte arrangeres i Oslo. Ønsker du å delta? Kontakt ditt lokallag.

God jul og godt nytt år til alle medlemmer!

Diskuter gjerne innholdet i nyhetsbrevet på Attacs debattforum. Du finner forumet på www.attac.no. Dersom du ikke har passord til forumet, ta kontakt med [siri\(at\)attac.no](mailto:siri(at)attac.no)

attac%

Her finner du Attac sin nettside: www.attac.no

MEDIER

Søk etter flere nyheter om Attac i mediene her: <http://search.kvasir.no/query?q=attac&pg=q&what=news>

BLI MEDLEM

Bli medlem i Attac: [medlem\(at\)attac.no](mailto:medlem(at)attac.no)

Ønsker du å gi støtte til Attac?: www.attac.no/kontakt/1123834314

Norad

Nyhetsbrevet er produsert med støtte fra Norad.